

શ્રીનવીન

ચંદ્રસેન—ચંદ્રમતી

નાટકનાં ગાયનો.

રચનાર.

પ્રોફ. સાંકળચંદ જમનાદાસ.

છપાવી પ્રગિદ્ધ કરનાર.

પ્રોફ. રામચંદ દલમુખરામ.

(આવૃત્તિ પહેલી.)

ધ. સ. ૧૮૬૭ ના રૂપ મા આકૃત મુદ્રણ ગ્રંથાલય દ્વારા છે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગોપીરાઈ-સંગ્રહ

૧૭૬૧

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કાપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૬૧

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ચંદ્રશેન ચંદ્રમતી નાટ્યનાં

નાટ્યનો

વિષય

દ - : ૨-૪

શ્રી.

ચંદ્રસેન—ચંદ્રમતી

નાટકનાં ગાયનો.

રચનાર.

પટેલ સાંકળચંદ જમનાદાસ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

પટેલ રામચંદ દલસુખરાંમ.

(આવૃત્તિ પહેલી.)

અમદાવાદ.

(રાજનગર ટાઇપ ફાઉન્ડરી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ.)

સંવત. ૧૯૫૯ ઈસ્વી. સન ૧૯૦૩

કીમત. ૦-૨-૦

અંથ સ્વામિત્વના સર્વ હક કર્તાએ સ્વાધિન રાખ્યા છે માટે કર્તાની
લખીત પરવાનગી વગર આ ચોપડી કોઇએ છાપવી, છપાવવી,
ભજવવી કે ગાયનની કોઈપણ તરજ લેવી નહીં.

॥ श्री अंबिकानमः ॥

श्री नविन “यंद्रसेन-यंद्रमती” नाटकનો हुंકसार.

અંક ૧ પહેલો.

મંગળાચરણ. મુત્રધાર તથા નટી.

પ્ર. ૧ લો--યંદ્રનગરમાં વાઘ વધ્યો છે તેને મારવાની ખેડુતોની ચરણ.
ગાંડા શવચંદ શેઠની ખેલાયકી ભરેલી ચરણ. શિવનંદાએ ઘેર
લઈ જવો, નાચ.

પ્ર. ૨ જો--યંદ્રકુમાર તથા તેમના મિત્ર ચાંપસીંહ શિકારે નીકળેલા
યંદ્રકુમારે હરણ પાછળ પડવું અને છેક મણીપુરની લગભગ
જતાં હરણને મારવું. થાક મળવાથી ખાગમાં વિશ્રામ લેવો
સખીઓ સાથે ચંદ્રમતી ખાગમાં આવેલી તેને ચંદ્રકુમારને
જોઈ મોહિત થવું. સખીઓને દુઃકાઠી મુકવી. ચંદ્રકુમાર
તથા ચંદ્રમતીની આનાકાની તથા રાદવિવાદ અને ચંદ્રકુમાર
તથા ચાંપસીંહનું ચંદ્રનગર તરફ વિદાય થવું અને ચંદ્રમ-
તીએ મુઠામાં પડવું) સાહેલીઓએ આવી શુદ્ધિમાં લાવીને
જિખામણુ દેવી. કામસીંહનોનો સીપાઈ ચીઠી લઈ આવે છે, તે
ચંદ્રમતીને આપે છે, વાંચી ગુસ્સે થવું અને તિરસ્કાર કરવા,
કામસિંહ ચીઠીની રાહ જોતો વિચાર કરે છે એટલામાં સીપાઈ
આવી સર્વ સમાચાર કહે છે, તે સાંભળી પગથી તે માથા સુધી
જવાળા પ્રગટે છે ચંદ્રસેનને ઠાર કરવાના વિચારથી પાછળ
પાછળ જવું.

પ્ર. ૩ જો--તેજસીંહનું વાઘ મારવા જવું, વાઘના ઝપાટામાં આવવું અને નિરાશ થઈ
પાછા ફરવું. ચંદ્રકુમાર તથા ચાંપસીંહને રસ્તામાં સર્વ સમાચાર

મળવા અને તેમણે વાધ મારવા જવું અને વાધ મારવો, જ્યારે વાર વિશ્રામ લઇ નિંદ્રા આવવાથી ઉઘી જવું, પાછળથી આવી કામસીંહે આવી ધા કરવા જવો, એટલામાં શવચંદ શેઠે આવી ગડબડ મચાવી અને કુમારોને ખચાવવા. શેઠને સુવા લાખ મહારોની વીંટી ઇનામ આપવી.

પ્ર. ૪ થો—વાધ મુઝો સાંભળી ખેડૂતોની ખુશાલી (ગાંઠા) શેઠનું વીંટી જોઇ ખુશી થવું. ધનકુવર ગુણુકાએ કપટથી વીંટી છીનાવી લેવી,

પ્ર. ૫ મો—તેજસીંહેને મંદવાડ, ચંદ્રકુમાર તાતા હોવાથી ફીકરમાં પડવું, નેપથ્યથી અવાજ, જોગીતું આવવું, રાજાને ઓસડ આપી આ રામ કરવો, રાજગોરને જોલાવી કુમારના લગ્ન માટે મોકલવો, તેવામાં મણીપુરના ગોરનું આવવું અને લગ્નનું નકી થવાથી જાન લઇ પરણાવવા જવું. પરણી ઘેર આવવું.

પ્ર. ૬ ઠો—શવચંદ તથા શિવનંદાએ કમાલખાને લેઇ વીંટી લેવા જવું. શિવનંદાએ કમાલખા સાથે જતું રહેવું. શેઠે વીંટી વીંટી પોકાર્યા કરવું.

પ્ર. ૭ મો—ચંદ્રકુમારને રાજ્યાભિષેક કરવો, નાય. ચંદ્રમતિને મણીપુરથી તેડું અને વિદાય કરવા.

પ્ર. ૮ મો—સીપાઇઓનો દારનો કુછંદ. ચંદ્રકુમારની તજરે પડવું, નોકરીમાંથી ડીસમીસ, સીપાઇઓનો અફસોસ કામસીંહે આવી નોકરીની લાલચ આપી ચંદ્રમતિને ઉઠાવી લાવવા પેરવી, આ બધું કામસીંહેના મીત્ર મોદાગર જોઇ તથા સાંભળી પોતે મેળવવાના ઉદ્યોગમાં પ્રવીણ થવાના વિચાર.

પ્ર. ૯ મો—મણીપુરના ચંપકકુમારને રાજ્યાભિષેક કરી કટાર બધાવવી, મા-

મસીહને પ્રધાન પદવી મળવી, ગુણકાનો નાચે. તેજસીહના મં-
દવાડના સમાચાર લઈ ચંદ્રનગરથી તેડું આવવું.

પ્ર. ૧૦ મો—અને એનોની શિખામણ.

પ્ર. ૧૧ મો—સખીયો સાથે ચંદ્રમતીની વાત ચીત કરવી. દેવીના મંદિરે
યુજન કરવા તૈયાર થવા કહેવું. ગાંડા શેઠે શિવાનંદાને પકડી
લાવવી. શિવનંદાએ શેઠના હાથ પગ બાંધી જતા રહેવું. કમા-
લનું આવવું. શેઠે યુક્તીથી કમાલને બાંધવો અને માર મારી જ-
તા રહેવું. શિવનંદાએ આવી ગાંડા જાણી માર મારવો પાછળથી
ઓળખી છોડવો.

પ્ર. ૧૨ મો.—તેજસીહનું મરણ ચંદ્રકુમાર અને પુષ્પાવતીનો વિશ્વાસ. ચાં-
પસીહે ધીરજ આપવી. ગાંડા શેઠે ધનકુંવરને કરગરવું. છતાં નહિ
માનવું. શેઠે જોગી બની આલ્યા જવું.

પ્ર. ૧૩ મો—કામસીહ અને ગુણસુંદરીની મોજશોખ. રંગમાં ભંગ.
કામસીહને સંતાડવો. ચંદ્રમતીને મુકવા માટે કામસીહને મોક-
લવાનો ફરાવ.

પ્ર. ૧૪ મો.—ગરબો.

અંક બીજો.

પ્ર. ૧ લો—કામસીહ અને કમાલખાંતી સલાહ. સોદાગરે સાંભળવી. ચંદ્ર-
મતી અને સખીયોની વાતચીત. ચંદ્રમતીને બદલે પ્રજાવતીનું
હરણ. શવચંદશેઠનું આવવું. તેજસીહના મરણના માહા સ-
માચાર. ચંદ્રમતીએ તાકીદથી ચંદ્રનગર જવા તૈયારી અને
ચંદ્રનગર તરફ રવાના થવું.

પ્ર. ૨ લો.—જંગલમાં નહિ કિનારા ઉપર કમાલખાંતી અને શિવનંદા બ-
નાવડી કામસીહનું આવવું. કમાલખાંતે પ્રપંચ કરી કાઢી

મુકવો. અને શિવાનંદા તથા પ્રભાવતીને લઈ વિદાય થવું.
કમાલનો અફસોસ. લુટાર ટોળી જમાવવી.

—મણિપુરથી સિપાઈ ચિઠ્ઠી લઈ આવે છે. વિલાપ. વેરાગ.
જોગી બનાવટની તૈયારી.

પ્ર. ૪ થો.—પહાડી રસ્તામાં પ્રભાવતી, શિવનંદા અને સોદાગરે (વણુઝારો) અને સોદાગરના પિયાર.

પ્ર. ૫ મો—ચંદ્રકુમાર તથા ચાંપશીહનું નીકળવું. પુષ્પાવતી તથા નય જનોએ આવી રોકવા. છેવટે સજ્જારમાર ચતુરશીહને સોંપી જોગી વેશ કિતારી ચંદ્રમતીની શોધ માટે ચાલ્યા જવું.

પ્ર. ૬ ઠો—સોદાગર તથા પ્રભાવતીની રકઝક. પ્રભાવતીએ મારવા કટાર ઉપામવી અને શિવનંદાએ છીનવી લેવી. પ્રભાવતી ઉપર બળ્લત્કાર. છેવટે ગભરાઈ બુમ પાડવી. ચંદ્રકુમારનું આવવું. સોદાગરને ઠાર કરવો. પ્રભાવતીને સાથે લઈ ચાલતા થવું.

પ્ર. ૭ મો—કામશીહની બદદાનત. ચંદ્રમતીનો શિટકાર, કામશીહનો જીલમ. ચંદ્રમતીએ નાશી સિપાઈ પાસે જતું રહેવું.

પ્રવેશ ૮ મો—કામશીહ તથા સીપાઈઓની લડાઈ. ચંદ્રમતી ઉપર ફરી જીવમ. લુટાર ટોળીનું અચાનક આવવું. કામશીહનું સંતાઈ જવું. ચંદ્રમતીએ જાહેર પડવું. કામશીહને ઠાર કરવો.

પ્ર. ૯ મો—કમાલખાંથી શિવાનંદાનું રિશાલું. જોગી વેશે શવચંદ્રશેઠે ભુત કહાડવું. પ્રપચથી શિવનંદાનું નાક કાપી કમાલને ખાંધી માર મારી ચાલતા થવું. લુટારાઓએ ચંદ્રમતીને લઈ આવવું. કમાલે ચંદ્રમતીને પુછી માહિતગાર થવું. અને કાંતી જોઈ માહિત થવું. ચંદ્રમતીને સ્ત્રી થવા કહેવું. નહિ માનવાથી ચંદ્રમતીને ગુફામાં કેદ અને લુટારાઓનો પેરો.

પ્ર. ૧૦ મો-ગુણમાં મહાદેવની સ્તુતિ. કોટ કુદી ભુતોનું આવવું. ખેંગી-
રેનું ગભરાવું. ચંદ્રમતીને માથાના વાળ આપવા. સધળા
ખેરેગીરોને ઠાર કરવા.

પ્ર. ૧૧ મો-ચંદ્રકુમાર તથા પ્રભાવતીને તરશ લાગવી. ચાંપશીંહે પાણી
લેવા જવું. કપટી રાક્ષસે ચંદ્રકુમારને ગુફામાં કેદ કરવો. કમાલે
પ્રભાવતીને ઉપાડી જવી. ચાંપશીંહે પાછા આવવું. ચંદ્રકુમાર
તથા પ્રભાવતીને નહિ દેખવાથી પ્રશ્નાતાપ. શંકર સ્તુતિ. આપઘાત
કરવો. જોગીએ રોકવો. અને મરણ દંડ આપી અલોપ થવું. દંડ-
થી ગુણ તોડી રાક્ષસને ઠાર કરવો. સર્વ કેદીઓનો આશિરવાદ.

પ્ર. ૧૨ મો-ચંદ્રમતીનો અશ્વસોસ. પાછળથી રીંછનું આવવું. ચંદ્રમતીએ
ગભરાવું. રીંછે પકડવી. પારધીએ રીંછને મારી નાંખવું. ઉપકારના
બદલામાં અઘટિત માગણી. માગણી ના મંજૂર. બળાત્કાર. અ-
તિ ક્રોધથી શ્રાપ દેવો. પારધીનું ખાખ થવું. પગલાં વાગ-
વાથી સંતાપ જવું. ચંદ્રકુમાર તથા ચાંપસીંહનું આવવું. બ-
ન્ને મિત્રની વાતચીત. આગળ જવું. ચંદ્રમતીના વિચાર.
અને રસ્તે પડવું.

પ્ર. ૧૩ મો-વરસાદ અને પવનનું વાવાઝોડું. ચંદ્રકુમાર તથા ચાંપસીંહે ગભ-
રાઈ દેવળમાં પેશી જવું. દેવળનું પડી જવું. ખડખડાટ સાં-
ભળી ગાંડા જોગીએ આવી બચાવી લેવા. ત્રણે જણની વા-
તચીત. અને નગર તરફ વિદાય થવું.

પ્ર. ૧૪ મો-શિકારીઓનું ભટકવું. ટોળું. ચંદ્રમતીને જોગણી જાણી બહીને
નાશી જવું. પરમેશ્વરની સ્તુતિ. શિકારીઓએ ચંદ્રમતીને પક-
ડીને અડધી ભોંયમાં દાટી તીરમખાણ કરવી. બાબરાના આ-

પેલા વાળ સળગાવવા. બુતોનું આવવું, શિકારીઓને કારકુન
રવા. ચંદ્રમતીને બાગમાં પહોંચાડવી.

અંક ત્રીજો.

- પ્ર. ૧ જો.—ચંદ્રમતી અને બાગના માળી સાથે વાતચિત. પરમેશ્વરને અ-
રજ. ચંદ્રકુમાર, ચાંપસીંહ અને શેઠનું જતાં અવાજ સાંભળી
ભાં આવવું. ચંદ્રમતીએ ભાં સંતાઈ જવું. ચંદ્રકુમારની અ-
ટકળ, ચંદ્રમતીએ છતું પડવું. વાતચિત ને ઝોળખાણ.
- પ્ર. ૨ જો.—ચંદ્રસેન તથા ચંદ્રમતીનો હાસ્ય વિનોદ. શવચંદ શેઠને કાર-
ભારીની જગા મળવી. કમાલે પ્રભાવતીને ધન કુંવરને ભાં
વેચવી.
- પ્ર. ૩ જો.—દેવી પુજન. સાહેલીયો સાથે આરતી. ચંદ્રમતીને ઠેસ વાગ-
વાથી પાછળ પડી જવું. કમાલે આવી ચંદ્રમતીને ઉપાડી જ-
વી. ચંદ્રકુમારનું પાછા ફરી રૂદન કરવું.
- પ્ર. ૪ જો.—ચંદ્રકુમાર ચંદ્રમતીની શોધમાં, નાગનું નીકળી વાંસે પડવું.
ચંદ્રકુમારે ઝાડ ઉપર ચડી જવું. નાગે ઉપર ચડી ડંશ કરવો.
નાગને જતાં ગોળીથી મારવો. વિષ ચડવાથી ગાળામાં પડવું.
ચાંપસીંહ ચંદ્રકુમાર અને ચંદ્રમતીની શોધમાં, વસ્ત્રનો છોડો
ઢાંકતો જોઈ ચંદ્રકુમારને ઝોળખી નીચે ઉતારવો, વિલાપ,
ચાંપસીંહ આપઘાતની તૈયારીમાં, જોગીએ હાથ ઝાલવો ચં-
દ્રકુમારને સજીવન કરવો, ને અંતરધ્યાન થઈ જવું, અને
મિત્રોનું ચાલતા થવું.

પ્ર. ૫ મો—અંદ્રમતીને કમાલે ધનકુંવરને લ્યાં વેચવી. બંને જોનારો મૈ
 જાપ. છાટકા લાલનું ગમત માટે આવવું. તેમાં ચતુરસીહે
 રો'લુ દરવેશે ઢાખલ થવું, શિખામણનો તથા દુઃખનો નાય.
 ચતુરસીહે અંદ્રમતીને ઓળખવી. ગુણકાને કચેરીમાં બાંધી
 મંગાવવી. અંદ્રકુમાર, અંદ્રમતિ, પ્રભાવતી, ચાંપસીહ, ચતુર-
 સીહ પુષ્પાવતી વિગેરેનો મેળાપ. મણીપુર પત્ર લખી ઇંદ્રસેન
 વિગેરેને તેજાવવા. શવચંદ શેઠને કમાલ તથા શીવનંદાનું મ-
 જવું. તેઓને ઓળખવાં અને કચેરીમાં બાંધી મંગાવવાં.

પ્ર. ૬ ઠો—ઇંદ્રસેન વિગેરેનું પધારવું. પ્રભાવતીનો હાથ અંદ્રકુમારના કાકાના
 દિકરા છત્રસીહને સોંપવો. સર્વ જનોની પરમેશ્વરની સ્તુતી.
 ત્રણે કેદીઓને કચેરીમાં દાખલ કરવા. તેઓને ધટીત શિક્ષા.
 હસરતી નાય.

મુખ્ય પાત્રો.

તેજસીંહ.	...	...	ચંદ્રનગરનો રાજા.
ચંદ્રસેન	...	...	તેનો કુમાર.
પુષ્પાવતી	...	...	તેની બહેન.
કળાવતી	...	...	તેની મા અને તેજસીંહની રાણી.
ચાંપસીંહ	...	...	તેનો પ્રધાન.
ચતુરસીંહ		...	તેનો સેનાપતી.
કમાલખાં	...	...	તેનો નીમક હરામ સીપાઈ.
ધનકુંવર	...	...	ચંદ્રનગરની ગુણકા.
શવચંદ	...	...	ચંદ્રનગરનો શેડીઓ.
શિવનંદા	...	...	તેની સ્ત્રી
છત્રસીંહ	...	...	ચંદ્રસેનના કાકાનો પુત્ર.
ચંદ્રમતી	...	...	ચંદ્રસેનની સ્ત્રી.
છંદ્રસેન	...	...	મણીપુરનો રાજા અને ચંદ્રમતીનો પિતા
ચંપકસેન	...	...	તેનો ભાઈ.
છંદુમતી	...	...	તેની મા.
પ્રભાવતી	...	...	તેની બહેન.
ગુણસુંદરી	...	...	ચંપકસેનની રાણી.
કામસીંહ	...	...	તેનો નીમક હરામ પ્રધાન.

સુત્રધાર, નદીઓ, ખેડૂતો, ગાનારીઓ, વારાંગનાઓ, સીપાઈઓ, ગુણકા, સખીઓ, દૈયત, છુટાશ, છુતો, જોગી, શિકારીઓ, દાશીઓ, ક્ષોદાગર, વિગેરે વિગેરે.

શ્રી અંબિકા ચર્ણાંગત નમઃ

ચંદ્રસેન—ચંદ્રમતીનાં નાટકનાં ગાયનો

મંગળાચરણ.

સૂત્રધાર—નટીયો—

૧

ભૂધર! ગિરીવર, શાન્તિકર હરીહર;
જપીએ બાપ, કષ્ટ કાપ હે રઘુવર— ભૂધર
દીનમણી શંકર ભયંકર છે સ્વર્ગ વિશે;
દાતા મહિધર આપ સુખ વિશ્વંભર— ભૂધર
જળ સ્થળ નભમાં તું પ્રગટ હરે;
અંશી ધરણ નમીએ શ્રી લક્ષ્મિવર ભૂધર

નટીયો—

૨

નહી સતીની કીરતી કદાપી છાંની રહેનારી
કસ્તુરી સુગંધની પેઠે બધે ફરનારી—
હુઃઅનુ' દળ ઘડી ઘડી ચડી ચડી પડે
હુઃઅનુ' વાદળ ખુબ ચઢીને ઝડ ફાટી પડે—
શ્રીમંત અને તમામનો ગરવ નકામો
હૃદયી જ્યાદા છે ખરે હુઃઅના દમામો—

ખિડતો—

૧

ફરિયાદ હાંલળોને હરકાર, તમે ચડો અમારી ઠહાર,
 સેંમાડામાં વાઘજ પેંધ્યો, જે આવે તેને ખાય;
 સોકરો ઢારાં ચારવા જ્યોતો, ફાડી ખાધી ગાય.—
 હું હોળ લઈને જ્યોતો શેડવા, દીચરો લાવ્યો ભાત;
 વાટે જાતાં વાઘજ મળીયો, મારગમાં કીધી ધાત.—
 મુંમું એનું વિકરાળ દીડે, કોઈની ચાલે નહિ હામ;
 લોક હરખ મારવાને જ્યા પણ, ધાચીને એહું ગામ.—
 બાપા મારાને ખાઈ જ્યો એ, મુજને કર્યો અનાથ,
 માટે નમીને કહુંછું રાજજી, કોણુ ઝાલશે હાથ.—
 નગર સોડી નાહી જઈશું, કરગરી કહીએ બાપ;
 રંક રૈયતની અરજ હાંલરી, ટાળો આ હંતાપ.—

શવચંદ (ગાંડા)—

૨

રાયજી કહુંછું વારંવાર, બાયડી મારે મને માર;
 હું નગડમાં ફડવા જાઉંતો તાળી પાડે બધું ગામ;
 વાટમાં ભુંડીરાંડ હાંમી મડેતો, મુજને મારે આમ.—
 (બળ્યું અહીંતો ઠીક પડતું નથી.)
 ભગતાણી વહાણામાં વહેલી ઉઠે, રોજ મંદિરે જાય;
 જડાક હું ખાવાનું માગુંતો, ઢોકો લઈ સામી થાય.—
 (જુઓને પેલો સપઈ ડાળા કાઢે છે.)
 ઘેર જાઉંતો ઓછડે પુરે, ખાંધી રાખે દીનરાત;

આટલે બાંધી માર મારીને ભાગી નાંખી જાત.
(હાય મારા બાપરે પેલી આવી.)

ચંદ્રમતી-ચંદ્રસેન—

૩

છળીલા મુજ પ્રાણ છો ?

ના રે ના રે,

અવર કોઇ અજાણ છો;

હા રે હા રે.

હૈયા કેરા હાર છો;

ના રે ના રે,

આપ ચંદ્ર કુમાર છો;

હા રે હા રે,

માથે પડી કહું આમ ફરોને, જીવન મુજ આધાર છો;

ના રે ના રે,

નમું છું પાચે પડી, થાઓ નહિ અજાણ;

અરજ સ્વિકારો આટલી, નહિ તો છાંડીશ પ્રાણ,

રસીલી બાળા માય પાછો ધરોને;

શું પ્રિય ? ગુણની ખાણ છો,

હા રે હા રે.

ચંદ્રમતી-ચંદ્રસેન—

૪

બાલો મારા હૈયાના હાર હાં હાં

ફરો નહિં વિષયનો પ્રહાર હાં હાં

કેમળ વદન તારૂં નિહાળ્યું છખીલા જન—ખેલો
 લાયક નથી હું બાબા તમારા શીદને કરો છો લાચાર,
 સમજ્યા વિના તમે હાથ ગ્રહો છો પુરે કરોને વિચાર.
 માનજ્યો સાચું પછી પસ્તાશો કેર થશે હાય હાય
 ઠાર ઠાર;

કેર કરવા ધાર્યો ત્હેં હાય હાય ઠાર ઠાર—કેમળ
 અંદ્રમતી—અંદ્રસેન— ૫

ઓ મારા છોગાળા છેલ શરમ પડતી મુકો,
 છો ખ્યારા રીસાળા લાલ ચેતો વખત ચુકો;
 ડરો છો શાને નહોયરે આ ખાખરીયાળ,
 સુંવાળી જેવું હીરરે નહીં ઝાંખરીયાળ;
 રેશમથી થઇ ચુકી સુંવાળી ઓ શામળીયાળ,
 જવા ઘોને જવા ઘોને;
 જવા દેતાં જવા ઘોને—રે રસીલી ખાળા,
 રે છખીલા લાલારે—છો ચિતનાં મેલાંરે;
 છો ખ્યાર ઘેલાંરે—ઉંહુંહુંહું જવા ઘોને,
 હા હા હા હા—ઓ—

અંદ્રસેન—

૬

મિત્ર જવા ઘો ચતુર સુજાણ, શત્રુ હવે હું કેમ છોડુંરે.
 લલે લેવા ઘો મારા પ્રાણ;
 કદી સૂર્ય પશ્ચિમ હૃદય થાય,
 ” ”

ક્ષત્રી થઈ પાછા કેમ ફરાય, શત્રુ હવે હું કેમ છોડુંરે.
 બસ બસ છોડી દો મારો હાથ, ,,
 જોઈ દ્યો અપાટો અવાળ સાથ, ,,
 (માફં કહું માની જક છોડી પાછા ફરો.)
 પાછો ફરું તો માતાની લાજે કુખ, ,,
 પંજો મારી પિતાને દીધું દુઃખ, ,,
 ભરત ભુમીમાં ક્ષત્રી શું પામ્યા મર્ણ, ,,
 શુરા ક્ષત્રી ગયા અરબુન અને કર્ણ, ,,
 એક અવાજે આણું એનો કાળ, ,,
 ગમે તેટલો છું સિંહ તણો બાળ. ,,

ખેડતો—

૭

જશ ગાજોરે જશ ગાજો, ચંદ્રસેનનાં હરખ દુઃખ જાજોરે. જશ.
 વાઘ મારીને આલી હાંમ, હખી રાખો ધને રામ;
 દુઃખ વેળાએ પરભુ ધાજોરે— જશ.
 એ ચંદ્રસેનનો પરતાપ, રાખી ક્ષત્રીયોની છાપ;
 માતા તને રાખે હાજો તાજોરે— જશ.
 ફરી રંક પ્રજાની વહાર, પરમારથ ક્ષત્રીના બાળ;
 બધા જગમાં જય તારો થાજોરે— જશ.

તેજસીંહ—

૮

અરર ધૃશ્વરા દુઃખ થાયરે;
 ગડી પડી હવે હાય હાયરે.

કુ'વર કુ'વરીની, શી દશા થશે;
બાળ હોવાથી, અમુઝાઈ મરશે.

(નેપથ્યે)

ચીંતા દુર કરી હરે ભજે, ત્રણ વરસ ત્રણ રાત;
ચેતવું હોય તો ચેતજે, વૃંદી જશે વાત.

જાનારીઓ—

૯

આજે આનંદે મંગળ વરતીયાં;
મુજ હૈયામાં હર્ષ ન માય—જેડી અચળ રહો.
હિતે પરણી ઉઠ્યાં બે જણાં;
ચંદ્રમતીને ચંદ્રસેન કુમાર— જોડી.
લેળ ભુંગળને વાળં વાગે;
માંહી થાએ શરણાર્થઓના સોર—જોડી.
ઢાલ મૃદંગ ને નોખત ગાજે;
વાંસળીઓ કરે જીણું સોર— જોડી.
રૂડા ચંદરવા બંધાવ્યા રેશમી;
તમે તોરણ બંધાવો દરબાર— જોડી.

શાયચંદ-સિપાઈ-ગુણકા—

૧૦

હાય! મારી બાપુડી બચુડી વીંટી,
આ રાંડ ગણીકાએ લીધી છે ઝુંટી;
હાય મારી વીંટી કેને લીધી ઝુંટી,
નાંખ્યો મને કુટી, ઈંટ મારી છુટી—
આ રાંડ લુચ્ચી, વાત બધી જુટી,

ચુપ કરમ કુટી, કસો ગઈ તુટી—
આપ રંડા વીંટી, મેં નથી લીધી;
હાય મારી વીંટી, લેજે હવે છુટી—

લેજસીંહ—

૧૧

સુણજે શુરવીરો તમે ધન્ય આજ દીન,
સમશેર કટાર આજથી કુંવરને આધીન;
રાજનીતિ કાર્યમાં થાઓ વીર પ્રવીણ,
જગમાંહી જશ તમારો જાતો પ્રતિદીન;
તખ્તની ઉપર ખીરાજે ચંદ્રસેન નવીન.
દુર્ગુણ દુરાચારમાં થાઓ નહિ લીન;
વ્યસનના કુછંદથી નવ થશો હીન.

ધારાંગનાઓ—

૧૨

અચલ અમલ અમપર કર રાજેશ તું ઇશ તું,
ન્યાય સુ તારો દુઃખ હરનારો રામ સમો ઇશ તું, અચલ.
કીર્તિ પ્રતાકા ફરફરે અરી સકલ થરથરે,
જશ તુજ વધે, જગત બધે, શુર સૌ નમે,
દુઃખ વામો, સુખ પામો, પામે ઇછીત રાજેશ તું. અચલ.

સિપાઈઓ—

૧૩

કચસી તાડી પીનેકી પડી ખહાર હો.
તાડી પીયો (૪)
કુટી મઝેકી હંડી ટટાર હચે

ઉત્કુ તોડનેકુ બંદા હુંશિયાર હએ.
 મેંતો પકડું કર શમશેર
 વીસ મજબી માડું ઠેર
 પડે ઉતરમે ખુમ બંદા દક્ષિણમેં ગુમ
 પીછે મચાઉં ધુમ. આહાહાહા (૩)
 હમ બડા હુંશિયાર;
 ચુહા માડુંગા ઠાર.
 ખુદા કરે બડા ઉપકાર હો.

સેનાપતિ—

૧૪

ધન્ય ઈશ તુને ધન્ય શી આનંદ ઘડીછે;
 શી આનંદ ઘડીછે, છડી નજરે ચડી છે.
 શમશેરને કટાર રૂડી કમરપટા માંહી શોભે,
 શીર શોહે મુગટ તેમાં કલગી જડી છે.

પ્રભાવતી—

૧૫

દારૂ વ્યસન દુર કરો બ્રાત ખુર બાણીરે.
 નથી સાર એમાં કાંઈ મુત્ર સમ પાણીરે.
 શરીરને હાણુ કરે એતો દુઃખકારીરે,
 નીચામાં નીચું વ્યશન સુગંધી નઠારીરે. દારૂ
 રાજનીતિ દુર કરાવો વ્યસન એ નઠારીરે,
 શરીરની કાંતી અને ખુદિને હરનારૂરે, દારૂ
 માટે કહુંછું બ્રાત મારા મનથી કરો ખારૂરે,
 કરોડો ઉપાય કરે પછી નહિ હઠનારૂરે. દારૂ

ચંદ્રમતી—

૧૬

જે હોય કામી (૨) તે વરને માટે તો નર્કની ખાણ છે.
કરે સંગ પરસ્ત્રીનો નર જેજે, વણ મોતે મરણ પામે તેતે,
એવા લાંપટને લજ્યા છે છે.

જાય કામચકી કાળજી ફટકી, થઈ બમીત મરે ભટકી ભટકી;
વળી માત ખેન દીયે પટકી—

જે જન એને વળગી રહ્યા, તે સઘળા આખર ખુવાર થયા;
ખોઈ પ્રાણ ધામ જીવથીજ ગયા.

ગુણકા—

૧૭

છાઈ રૂતુ પ્યારી ખીલા ગુલબર. (૨)

ખીલી હએં બનબન, કુલી હએં સઓશન;

રાખે સદા કીરતાર.—

સખીઓ—

૧૮

પ્યારી રંગની રેલી, મોહન વેલી બણે ખીલેલી, ઝીલો
છખીલીરે—

આભમંડળની માંહી શોભે ઉજ્જવલ ચંદ્ર પ્રકાશ,
રસીલી રશીકા પતિની સાથે ભોગવો નવિન વિલાસ—
સુંદરી સ્વામીની શેવા સાચવો શિવજી કરશે મહેર,
ખલીહારી શ્રી બંસીધરની, કરશે લીલાલહેર—

ચંદ્રસેન—

૧૯

અરર પિતા તમે, ઝટ બોલો આ સમે;

ખરલોકે સિધાવીયા, નહિ પુત્રને ગમે.

સંસાર સાગરને વિષે સુને, એકલો મુક્યો આ ઠાર;
 મુજને નિંદ્રા નામ નાઆવે, આપ વગર લગાર—
 વસ્ત્ર ને શણગાર ભીંજ્યા, કરતાં અશ્રુપાત;
 રોતાં રોતાં નથી ખૂટતી, દૈત્ય સરખી આ રાત—
 મને મશાણુ સરખો ભાસે, રંગ મહેલ નીરધાર;
 આ કટાર બાણે પેટમાં પેશી, અકળાવે આવાર—
 અતાર અરગળાને કેશર, પિતા તમ વીણુ રાખ;
 આપ વીણુ કોણુ કરે પરિપુરણ, અંતરના અભિલાખ—

પુખ્તપતી—

૨૦

મુજને મુકી ક્યાં ગયા, ચોરે મારા તાત;
 મહેલ કરડવા ધાયછે, દીસે ભયાનક રાત—
 દેવલોકે ક્યાં પરગમ્યા, આમ ફરી નિરાધાર;
 તમ વિણુ હવે હું અહીં, રહીશ કોને આધાર—
 સુખ દુઃખ કેરી વાત હું, કોના આગળ કહીશ;
 આપ વિયોગે હું અહીં, માથું પટકી મરીશ—

કામશીલ-ગુણમુદરી—

૨૧

સુંદીર છુટે કુંવારા સરસર મેઘ ઞરો
 નીરખી મુંજ હૃદયમાં હર્ષે વાસ કર્યો
 શોભા ઇંદ્રપુરી સમછે, ચોક ચોભે રસાળજે
 પ્રીતમ માફે ભાન બુલાવી પ્યારા યન્યા સરમાળજે
 પ્રાણ થકી પણ પ્યારી પ્રમદા, નિરખું મુખ રસાળ આળા—
 વદો નહિ વચન મરમાળા-વદો નહિ વચન-સુંદીર—
 ભવતારણ જે ત્રીપુરાદી, પુરે મનની આશજે

સાફળ થાયે મુજ જન્મારો પ્રગટે ભાવી પ્રકાશને
 રાસીવદની છો મેલા મનનાં-મુજ શીરના સરદાર બહાલા
 પ્રમદાથી પ્રેમાળ લાલા-પ્રમદાથી પ્રેમાળ-સુદીરો-
 ચંદ્રમતી-સખીયો— ૨૨

ગરબો.

લાલ્ય સખી પુષ્પના અપાર હાર,
 ધન્ય ધન્ય શેવોને કંદ્રપા,
 જોને મદભરી ચંદ્રનાર આવાર
 જોને લહેકે હસ્તિ આનંદમાં—અહો.
 ધન્ય જગત જનુનીને, મધુર ઇંદ્ર તજ ભાંત;
 નિજ કાંતીને દિપાવતો, રાખીને મન શાંત.
 ધરણીપટ્ટી માણને, પાય, મંડપ માંહે ધરેરે;
 સુખીયલ ગોરી પતિ સુખ રહાય, ચિંતા ચિતે કરેરે.
 કરોને ખેન અમૃત સુધારસ પાન,
 ચિતેથી કરો માણ કેરા ગુણ ગાન-ધરણી.
 ઇંદ્ર સુખે મરડાઇને, દૈત્યોના મુખ શ્યામ;
 શુરવીરના કર ભાળીને, સ્વર્ગે થાયે ઠામ.
 સખી જોને હોયે અભિમાન-પ્રભુ તેનું ઉતારે ગુમાન;
 કરે પત્નિ પતિનું સન્માન-રમે કામા રસીક દર્ધ તાન.
 ચંદ્રનાર સમ સજનીયો, પડે પતિની પાય;
 મધુર ઇંદ્રસમ પતિ મળે, મંગળ ત્યાં વરતાય—

અંક બીજો.

સખીઓ-ચંદ્રમતી—

૨૩

અલબેલી અકળાયે તું શાને છાનીરે મારાસમ મારાસમ છે
કોને કહું બેની શું શું હું તો કહું રાખે આ નસીબ કમ
સખી કમ છે.

બોલેશું આકળું, દુઃખ જાણું તારું,

આ.....પ્રીય સખી—

પ્રેમતણી માળા, જપે બેઠી બાળા, મળાવો છોગાળા.

આ.....પ્રાણપતી-અલબેલી—

પ્રભાવતી-સોદાગર—

૨૪

સતી આ શિયળ ચુકવાની નથી, તથાપિ મરેછે શિદને મથી;
રસીલી રસીકા કહોને પતિ, નહિ તો કરીશ હું બુરી ગતિ;
કદી પૃથ્વી આ રસાતાળ જાય, તોપણ સતી અવર નહિ રહાય;
મધુરી છબીલી કહોને નાથ, ઝટ દઈ વહાલી ભીડોને બાથ;
અરે પાપી તું આમ આવું વદી;....

.... જલે શિર જતાં નહિ છોડું કદી.

ચંદ્રસેન—

૨૫

જીવજન ખ્યારી મારી, કયાં ગઈ કામણુગારી
થઈદુર મુજને વિસારી અરર! હા વિકટ વનમાં-જીવજનન-
ચિતમાંહી ચિતા બળતી વહાલી ગઈ મુજને છળતી
ફરતી બે દ્રષ્ટે પડતી-ભાસે આ બધું સમશાન-જીવજનન-

પ્રેમ પાસથી આંધળો દુઃખસાગરની મહાંય;

હશે ગતિ શી પ્યારીની મળવા જીવ જ'ખામ-જીવજનન૦-

મુજ વિયોગે છાંડશે પ્રાણ અરે પ્રિય નાર;

બહાલી વશ થઈ કાળને કરશે નિજ તન ખવાર-જીવજનન૦-

સોદાગર—

૨૬

સંસાર જાણે આ શુ'ન્ય છે, શુ'ન્ય છે, (૨) પ્યારી વિના આવાર

દીસે ઇંદ્રની ઉર્વશીકે જાણું રંભા અવતાર-સંસાર૦-

પદ્મણી પદ્મણી પામી ગયો છું-સંસાર૦-

મૃગ નયની થાઉં શિરતાજ, વાહવા ભમ્મર ધનુષરે આકાર;

દાંત જાણે આ દાડમ કળી કે સ્તન કે નારંગી રસાળ.

ધન્યરે ભારત ભૂમી માંહી આવી સુરત ઘડનાર,

એ દંપતી છે મુજ મળનાર-સંસાર૦-

પુખાવતી—

૨૭

આશું વદોરે બ્રાત માહારા, એથી થાય મને કલેશજી,

મુજ દેખતાં લેખ ધારશો; કેમ જોઉં હું કેરજી-આશું૦-

આપ પ્રિતીમાં ખુડી હતી, લીધું અદકુરે સુખજી,

આપ વિયોગ થતો ઘડી, તેથી પામતી દુઃખજી-આશું૦-

બ્રાત મુજને ભૂલી ગયા, જાણ્યો નહિ આવો લેહજી,

શો અપરાધ થયો પ્રભુ, હદે થાય ઘણો કલેશજી-આશું૦-

મુજ શીર કાપી બ્રાત સંચરો, સુખે ધરો તમે લેખજી,

પ્રાણ તણું બ્રાત માહારા, કેમ થયા નિર્દય છેકજી-આશું૦-

ઘડી મુખ ન જોઉં આપનું, મુજ હદે ફાટી જાયજી,

સુકોમળ બ્રાત છે માહુરા, લાગું આપને પાવજી-આશું-
પ્રજા- ૨૮

રૈયતની ફરજ સ્વિકારો. રાજાજી અરજ ઉરધારો
આટલા નિર્દય કેમ થાઓ, રાંક પ્રજાને છોડી ક્યાં જાઓ;
અમારો એકે નથી આરો—

અમે રહીએ કોના શર્ણુ, નક્કી આવી પહોંચ્યું મર્ણુ;
માટે જોગી વેશ ઉતારો—

તમવિણ દુઃખ કોણ કાપે, અમને સત્ય ન્યાય કોણ આપે;
અમ ઉપર કોપશે ગુજરો—

સોદાગર-પ્રભાવતી— ૨૯

પ્યારી રસીલી કામા, -મુજ બોલ સ્વિકારો ભામા, -
કાંઈ સાર નહિ નીકળે આમાંરે. - અરે છબીલી નાર
તું દુર રહે દુરાચારી, -તુજ બુદ્ધિ ગઈ છે મારી
આ સતી નથી ડરનારીરે-તું-૦-પાપી તને ધિક્કાર
મુજ વચન લેતું માની, -મારી થાઓ દીલજની
નહિ ખાંમી કાંઈ રહેવાનીરે-મુજ-અરે-૦-

આ શિર ધડપરથી જાએ, -ભુમી રસાતાળ થાએ
પણ બાળા નહિ છળાએરે-આ-૦-પાપી-૦-
તું પતિન થાને મારી-સ્વામી કહે મુખે ઉચારી
હજી તું છે બાળા કુંવારીરે-તું-૦-અરે-૦-

કામસીંહ-ચંદ્રમતી— ૩૦

પ્યારી શાણી રસીલી તમે વદો મારી સાથે

ખ્યારી શાણી રસીલી વચન માની લ્યોને માથે
 મેરૂ સાથે બાથ લીડે-નથી અરથ સરનારને
 નિજ કાયાના કડકા થાતાં-હું નથી ડરનારને
 મુકી દોને મનની મમતા-બોલોને પ્રેમાળ બાળ
 કરશે નહિ રસીલી ચાળા-કરશે નહિ રસીલી-ખ્યારીઠ-
 કઠોર હૃદયથી કઠોર વચનને-નથી હું ગણનારને
 નીર નદીયોનાં અવળાં વહેતાં-ભુકું નહિ ભણનારને
 ભોટોને મારી ખ્યારી કમળા-ભૂત સરખા વિકાળ જાને
 કાળા મોંના કાળ જાને- કાળા મોંના કાળ-ખ્યારીઠ-
 સિપાઇઓ—

૩૧

બોલો જય જય મહાદેવ કરીને પોકાર
 લઇતરવાર, મારોઠાર, પાપી જાણી આણીવાર-
 ચડી તોખાર, લાવી ખાર કરો પોકાર, પ્રલયકાર-
 સૌ સરદાર, રહી હું શિયાર, પાપી પાર, હાહાકાર-
 ધરણીધાર, થઇ અસ્વાર, બંદુક ખહાર, કરો પ્રસાર-
 ચંદ્રમતી-કામસીંહ—

૩૨

દુર દુરે ગમાર, લશ કરીને વીચાર
 સિંહ આગળ શિયાળ, કાળાણી નથી ડરનાર
 પટરાણી સ્થાપું સાર, ધીખતા મૂક અંગાર
 આકાશ અને પાતાળ ભલે થાય એકાકાર
 ખ્યારી દીલજન-ચુપ રહે ગુલામ
 કર વિચાર

.....ચુપ ચંડાળ.

.....મારું ઠાર-

.....છટ-ફર

હુટાશ—

૩૩

ગપસપ ઉડાવેં દીખાવેં કમાલ, હુંટેં દખાવેં હજારોંકા માલ-
ભટકાવેં ફટકાવેં જટકાવેં પટકાવેં ખડેકાવેં કુસલાવેં દીખલાવેં

ચાલ-

ચોરાંકે ચોર કરે દુનિયામાં શોર, નહિ ચોરામેં મોર-ચોર
હમ સીનાજેર.

કરદે વખાલ કાલ લોંગનમેં ડાલ, મુફત પાયે જો માલ-હો
હમે સળ હલાલ-

ખએસી તડપ મારે હમ બેઘડક, દેખલે એ કડક-જાયે
પેસ્તન બડક-

હી-રે-મો-તી-સઓ સઓ માલ સદા મીલે પ્રીરે લાલોં કે લાલ-

ચંદ્રમતી—

૩૪

તમે સાંભળો વિનતી ધારી, જુરી ગતિ છે મારી;

મુજને મુકવાને માટે, દુષ્ટ કામશીંહની સાથે;

વિશ્વાસ રાખી, વિદારી, જુરી ગતિ છે મારી,

અર્થ જંગલમાં અટક્યો, પાપીનો જીવ ત્યાં ફટક્યો;

સિપાઇઓ નાંખ્યા સંહારી, જુરી ગતિ છે મારી,

ટોળી આવતી મેં જાણી, નકી એ વાત પ્રમાણી;

શું સહાય થયા મોરારી, યુરી ગતિ છે મારી.

ચંદ્રમતી—

૩૫

નિષદિન શંભુ ધ્યાન સહુ ધરો એ ભયહારી ભોળોનાથ,
પતિત પાવન કરનાર એ દયાળુ સુખકારી ભોળોનાથ,
અખીલ વિશ્વ સૃજનાર ખરો સ્વામી, વિકટ સંકટ હરનાર
એ-દયાળુ-ભયહારી ભોળોનાથ.

ભાવે ભજી ભવ સરીતા તરોરે તમો, મુક્તિ સત્વર દેનાર
એ-દયાળુ-સુખકારી ભોળોનાથ.

ભુતો—

૩૬

ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં—

આ રાંકડીને છોડાવીએ સૌ—

ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં

હું તા આ છોકરાને ખાઉં—

ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં

આવા દુદ્ધેને તમાચા લગાઉં—

ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં

મહારે હમેશ જોઈએ આવું—

ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં

આ યુદ્ધાને કાચો કરડી ખાઉં—

ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં

આ રૂપાળી જોઈને રાજી થાઉં—

ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં ખાઉં

આને છોડી કરી ઘેર લઈ જાઉં-

ચંદ્રસેન—

૩૭

કીડાં મળે પ્રીય પ્રાણુ રસીલી કીડાં મળે પ્રીય પ્રાણુ
અંધાર જંગલ અવનવું ભાસે સ્વર્ગપુરી સમાન;
ઝીણા સુરથી વાગે ડમરૂં કે વાગે વીણા કમાન—
દેવ વસે કોઈ આ પરવતમાં, કે વસે શુ' ઈંદ્રરાય;
અપ્સરા સૌ સાથે મળીને, કરે શુ' નૃત્યને ગાન—
દેવતાઈ ભુમી ભાસે અહીંયાં, કેવો છે મહીમાય;
જગ પાળક પાર આપો મુજને કોણુ કરે ગીતગાન—
વીણા જન્મ નારદ વગાડે કે વાગે તાલ અઠંગ;
ઉણુ રતુની કોયલ ટઉકે, કે જાંસી ખજાવે કાન—

ચાંપસીહ—

૩૮

રે જાગોને ભોળાનાથ, રે જાગોને વિશ્વનાથ;
આ શેવક જોડે હાથરે—જાગોને ભોળાનાથ.
જળ નહીં આ જંગલમાં, દુરદશા કહેવાય;
પશુ તણી આ મેદની, તે દુઃખ કેમ સહેવાય.
પ્રાણુ પતી જગપાલ છે નોંધાડુ આધાર;
પાળો છો રાંક દાસને શોધી કારવાર.
દોષ નથી કંઈ મહારો, હે પ્રેમી કીરતાર;
થાય કેર મુજ રાંક પરે, કેમ સહેવાયે ભાર.
પણુ હવે તો હજી થઈ, તલસું છું હું વન;
દિન શેવકને દુઃખ છે, તેહ ધરો પ્રભુ મન.

બાળી—

૩૬

સખુર કર સખુર કર, બચન સુણુ બચ્યા,
આત્મઘાત કલ્પું કરતાહોં, હમકુ કહે દે સચ્યા.
તેરા રાજનકું દૈત્ય લે ગયે, કામ નહીં હો કચ્યા;
લે આ તુંને દંઠ આયું ફોડદે દુષ્ટકા મથ્યા.

અંદાજી—

૪૦

કોઈ ધાઓરે કોઈ દોડો આ અબળાને છોડાવો
આ અબળાને છોડાવો કોઈ બાળાની બહારે ધાઓ,
બાળયું છે આ દૈત્ય સરીખું, આવી દાબી રાખી;
મુજ અબળાને વગર વાંકે હાય મારી નાંખી.
કાળું કાળું સોંસ લેવું, બાણું ચોંટયો જમ;
નખે મારી ફાડીને હાય કાઢી નાંખશે દમ.

શિકારી—

૪૧

ક્ષત્રિ તેજ દિવ્ય કાંતી પ્રાક્રમે ભરી,
રીંછ સાથ જખર કુશ્તી દાવથી કરી;
બકુટીથી એમ ભાસે ક્ષત્રાણી ખરી,
રંભા બાણું રૂપમાંકે ઇંદ્રની પરી.

અંદાજી—

૪૨

ખરેશું કાયા કામ સમાન-પ્રીતમ પ્રાણુ હસેરે,
અરેશું મને કરી બે જ્ઞાન-પ્રીતમ કયાં જશેરે.
પ્રીતમ કયાં જશેરે-અવર દોઈ હશેરે—ખરે—
પડી સાગરમાં પડી એક દુઃખણી આહા...રે અહીં;

કયાંથી પ્રાણપતી હોયે ફરતા આ આ.....રે નહીં
અવર કોઈ અજ્ઞાન-ખરેશું—

દેખી રૂપ શોહામણું, પર પુષ્પ નવ ધારવો;
શિયળ ભુષણને સાચવી, કામદેવને હઠાડવો
પતિવૃત્ત ધારણ કરી કંદ્રપને વણસાડવો

સતીનારદમયંતી સમ નિજ યશને વધારવો-ખરેશું—

ચંદ્રસેન —ચાંપશી હ

૪૩

ઝરમર વરસે વરસાદની ધારા (૨)

ફર ફર જાણે છુટે છે કુવારા—

ધન મંડળના ધમકારા, કરે વીજળીઓ ઝખકારા;

થાય ગગનમાં ચમકારા, પડે વરસાદ મુસળ ધારા—

લુટારા—

૪૪

હુંડો ચારો હિકાર કાંઈ ભારી, સારી દુનિયાંકી દોલત હમારી,
તુમહારી કરો જરદારોં કેસર સ્વારી—

હમજો અપના હુન્નર કુચ્છ દીખાવે, સુરમા આંખોકા પલમાં ઉડાવે;
જાકે હોશિયારોં કે ખેચ આવે, ખોલે ખુટ, કરે લુટ,
જગત ખીચ ચારોં ખુટ, દગા ખાજી હમારી હુએ જારી—

ચંદ્રમતી—

૪૫

પ્રીતમ પાતળીયા, તુજ મુરતી અંતર ધારૂં

ચિત્તહર ના મળીયા. નામ રડું હું તારૂં

પાતળા પરિતાપ હમારા, દુઃખ હરોને મોહન મારા

ચિંતવે નખીને રંક દારા, પ્રભુ પાપે પડું તમારા

મુજ દુઃખ કયાં ઉચાડું-પ્રીતમ પાતળીયા૦-

વિશ્વ વિકટ સરખું હું બાળું-અરે સંસારમાં દુઃખ નિહાળું;

મહેર કરોને દેવ દયાળુ-જઈ આરાસુર કાય હું ગાળું.

સાક્ષી માત માયાળુ-પ્રીતમ પાતળીયા૦-

અંક ત્રીજો.

અંદ્રમતી—

૪૬

રે વિશ્વપતિ-દીન બાંધુ દયો સંભાળજો;

વિનંતી આ બાળાની સ્વિકારજોરે-

હું રંક ગણીને-કરજો સત્વર બહારજો

અનવધિ આબ્યું દુઃખ સહજ નિવારજો

પતિ જીવિત પ્યાડ પામીશ કયાંહી

આ બહાર મારી ચડે કોણ આંહી

મધુર કીરતી જગ સતીની છવાઈ

સતીનો પતિ કર લેજો સહાઈ

રે જગનાથ-સાચવજો ભરથારજો,

આપવિના નથી હવે મુજ આધારજો-

અંદ્રસેન—

૪૭

કયાંથી આ સંભળાય, વિલાપ સ્વર કયાંથી આ સંભળાય,

મધ્ય નિશાએ કોણ રૂવે છે, કોણ હશે કુમાર-

અંબે મોરી માત, આરાસુર વાશી મા.

દેવ દુઃખ હરવાને, (૨) માયા પ્રકાશી.....જયોજયો-૩

સખ્તદ્રીપ નવળંડ વાસ સકલ તારો, મા.

સંકર દુઃખ હણવારે, (૨) ભસ્માસુર માર્યો....જયોજયો-૪

મહીમા માળ આજ, વરણ્યો નવ જાળો, મા.

શેવક સૌ મા આવી, (૨) ગુણ તારા ગાળો. જયોજયો-૫

અંદ્રસેન—

૫૦

અરર ! હાયરે ! આ શું રે થયું ! દુઃખ અખુટતો આવીને રહ્યું,
ધીરજ શું હવે ઉરમાં ધરૂં ! પિપય પાનથી આસમે મરૂં;
વિકટ વનમાં દુઃખતો સહ્યાં, અરર ! શું હજી બાકી છે રહ્યાં,
સુખની આશથી પુજા કર ગ્રહી, કુટિલ કર્મને તે ગમ્યુ નહિ.

આંપસીહ—

૫૧

વર્ણવુ દુઃખ શું માણરૂં, લીતર લડકે બળે;

પુર્વે પાપ કીધાં ઘણાં, આવી તેરે નહે—

વનમાં દુઃખ વેઠ્યું ગહુ, મિત્ર સાથે મેં જ્યારે;

વૃક્ષ ઉપર નિશા નિર્ગમ્યો, ઘણું અકળાયો ત્યારે—

નિંદ્રા કેમ આવી ગઈ, ઉઠો મારા બ્રાત;

મુજને મુકી ક્યાં ગયો, કરીશ મારી ઘાત—

જોગી—

૫૨

ધીર ધર ધીર ધર આત્મઘાત મત કર;

અંખે મોરી માત, આરાસુર વાણી મા.

દેવ દુઃખ હરવાને, (૨) માયા પ્રકાશી.....જયોજયો-૩

સપ્તદ્વીપ નવખંડ વાસ સકલ તારો, મા.

સંકર દુઃખ હણવારે, (૨) ભરમાસુર માર્યા....જયોજયો-૪

મહીમા માથ આજ, વરણુઓ નવ બાજે, મા.

શેવક સૌ મા આવી, (૨) શુભ તારા ગાઓ. જયોજયો-૫

અંદ્રસેન—

૫૦

અરર ! હાયરે ! આ શું રે થયું ! દુઃખ અણુટતો આવીને રહું,
ધીરજ શું હવે ઉરમાં ધરું ! વિષય પાનથી આસમે મરું;
વિકટ વનમાં દુઃખતો સળાં, અરર ! શું હજી બાકી છે રવાં,
સુખની આશથી પુજા કર ગહી, કુટિલ કર્મને તે ગમ્યુ નહિ.

ચાંપસીહ—

૫૧

વર્ણુ દુઃખ શું માણરૂ, બીતર લડકે બળે;

પુર્વે પાપ દીપાં ઘણાં, આવી તેરે નટે-

વનમાં દુઃખ વેડયું બહુ, મિત્ર સાથે મેં જ્યારે;

વૃક્ષ ઉપર નિશા નિર્ગમ્યો, ઘણું અકળાયો ત્યારે-

નિંદ્રા કેમ આવી ગઈ, ઉઠો મારા ઘાત;

મુજને મુકી કયાં ગયો, કરીશ મારી ઘાત-

જોગી—

૫૨

ધીર ધર ધીર ધર આત્મઘાત મત કર;

કર શસ્ત્ર પરહર હમકું સચ્ચી ખાત કર.

ચંદ્રસેન—

૫૩

નથી હું મિત્ર તાહયરો, તું સત્ય કરી બાણ,
વેર લેવા પુર્વતું હું આવીયો પ્રમાણ;
વેર વાળી માણૂં જઈશ ખરેખાત,
મુક માયા માણરી નથી તુજ લેશ જાત—

પ્રભાવતી—

૫૪

સુનો લાલા કાયા છે પરદેશ.
સત્ય માનજે સ્વર્ગ તારો દેશ.
અમન ચમન કરી રહ્યોજી નજરે નિહાળી જેજ
લમતાં લમતાં જીંદગી બાયેગી નરક જાણુ અનેક
રસીલા છબીલા છોગાળા
રઘુવર ચરણમેં ધરોને પ્યાર
હમતો સતી પતી કેરી, પતિ મારો પરદેશ
શોધ કરને બાઈ પ્રભુકી, જળ લીધો આવેશ—સત્યંસુનો

ચંદ્રમતી—

૫૫

લાલા મોરે બદનમેં દુખનકી આળ હય.
હું છું દુખીયારી, ચંદ્રની નારી.
ખખર કહોને વીરા કીહાં દિલદાર હય—લાલા.
બાલ બકુટી ઓર સુરત અપાર હય;
કદી કદી નાહ જીલુ માથે ઉપકાર હય—લાલા

સર્વજનો—

૫૬

સુખેથી પ્રભુ તને, નમી પાચે પડીય,
 રાખી લાજ, પ્રભુ આજ, સર્વે સાથ, મળ્યા આજ,
 રહાય.....રહાય.....રહાય.....રહાય.
 સર્વનાં તું દુઃખ હરે, પલકમાં સુખ કરે,
 રાજ મન હમારું કરે, વીનંતી હમારી ધરે,
 આવી નમે તને તમામ, રાખો સર્વે સારું નામ,
 આપો દુખીયાને હામ, દેશ ડંકો તારું નામ.
 રહાય.....રહાય.....રહાય.....રહાય.

વારાંગનાઓ—

૫૭

વિજય વિજય પામો, જશ આ જગત જામો,
 અજર અમર રહો, નરવર વિદ્ધ વામો— વિજય.
 સજળ સકળ રાજપદ, તુજ શીશ નામો;
 જળ સ્થળ નગ નલ કીરતી ચોમેર ગાળો— વિજય.
 ગાઓ યજ્ઞઓ રીઝાવો સખી સહુ,
 ધા ધીમિ કિટ ધા ધીમી કિટ ધાકિટ તકતા,
 તાગીન ધાગિતિટ તદિગ દિગ દિગ, (૨)
 કિડાનૂધા કિડાનૂ ધાધા— વિજય.

સમાપ્ત.

દીલીવાળા લાલા ખીરાનદયાળ ધરમદાસ.

આંખળાનું તેલ.
હીનાનું તેલ.
મેદાનું તેલ.
સુદાસનું તેલ.
નાગોરનું તેલ.
ખસનું તેલ.
પાંદડીનું તેલ.
ચંપાનું તેલ.
ચંબેડીનું તેલ.
બુધનું તેલ.
ગુલાબનું તેલ.
લવીંગનું તેલ.
એલચીનું તેલ.

મોગરાનું તેલ.
કેવડાનું તેલ.
નાગર તેલ.
બદામનું તેલ.
નારંગીનું તેલ.
સુગંધીદાર ધુપેલ.
ટરપેન્ટાઇન.
રોષસાનું તેલ.
સુખાનું તેલ.
કાદુનું તેલ.
કદુ (કુધી)નું તેલ.
કપાસીઆનું તેલ.

ઠે. પાનકોરને નાકે જુમામસીદ સામે-અમદાવાદ.

અમરી દુકાને દરેક જન જાતનાં તેલ, અન્નર તથા સરખત, ગુલાબ-જળ, કેવડાજળ, સુરખ્યા, સુગંધ, પાસ, ઇસ્તુરી, અંચર, ખાસ પ્રેમી-જાતે વાસ્તે શુદ્ધ ગુલાબનું તેલ. સુરમો, અગરબત્તી, દીલ્હીની બત્તીની પાથડીઓ, કાગળના પોત, વીગેરે છુરક તથા જથ્થાબંધ માલ મળે છે.

દીલીવાળા લાલા ખીરાનદયાળ ધરમદાસ

ઠેં જુમામસીદના સામે. દુકાન નંબર. ૩૫૫૩

અં અમદાવાદ.

જાહેર ખબર.

સર્વે સાહેબોને વિનંતી કરવામાં આવે છે કે હાલમાં થોડા દિ-

પછી “ચંદ્રસેન-ચંદ્રમતી” નામનું મોટું ગાયન તથા બાળ સ્ત્રી-
વાર્તારૂપ નાટક બહાર પડશે માટે મહેરબાની કરી અગાઉથી અમારી તે-
મની ચોપડી ખરીદ કરી આશ્રય આપતા જોરડર કરશે એવી આશા
છે. મત અગાઉથી આદક થનાર પાસેથી રા. ૦-૧૨-૦ લેવામાં આવે.
પાછળથી ખરીદ કરનાર પાસેથી રા. ૧-૦-૦ લેવામાં આવશે.

વિશેષ વિનંતી એ છે કે આ પુસ્તક લખવાનો મારો પહેલો
પ્રયત્ન છે માટે તેમાં અનિશ્ચય દોષો હશે તે સર્વ સુઝ બંધુઓ હસક
ચિત્તે અનુસરીને દોષો પ્રતિ અલક્ષ કરશે એવી આશા છે.

ઉપરની ચોપડી મળવાનાં ઠેકાણાં.

પાં સાંકળચંદ જમનાદાસ ઠે. દરિયાપુર મુજલ પારેખની પોળ.

પાં હરીલાલ દામોદરદાસ

”

”

પાં રામચંદ્ર દલસુખરામ

”

મહેતા પોળ.

પાં ગોવીંદલાલ રવીચંદ

”

પદમા પોળ.

લાલા બીસનદયાળ વરમદાસ-અત્તરવાળા બુધામસરીદ મારે.

